

HAKAVIK KRAFTVERK 75 ÅR!!!

Arrangementskomiteen ønsker med dette festskriftet å viderebringe en kortversjon av Hakaviks historie:

Av våre nåværende kraftverk er Hakavik det første som i sin helhet ble prosjektert og bygget av oss selv. Det produserer ikke vanlig kraft (trefase 50 perioders vekselstrøm, men jernbanestrøm (enfase 16 2/3 perioders vekselstrøm. Utbyggingen ble besluttet i 1916 etter en langvarig utredning.

På den tiden var det internasjonal diskusjon om hva slags jernbanestrøm som var mest egnet. Skulle man velge likestrøm eller vekselstrøm? Det endte med at man valgte samme system som i Sverige og Tyskland. Fordelen med enfasestrøm framfor trefasestrøm var at man bare trengte én tråd, og returstrømmen gikk gjennom skinnene. Men det var ikke nok å velge strømtype. Man måtte også velge kraftkilde. Hakavik kunne levere til NSB s utvidelser på vestsiden av Kristiania, og for resten av landet tenkte man å bygge andre jernbanekraftverk på egnede steder. Til dette hadde staten allerede kjøpt en rekke vannfall.

Hakavik utpekte seg som vannkraftkilde. Vannkraftpotensialet var passende stort for det antatte kraftbehovet i noen år framover, og beliggenheten var gunstig. Jernbanedrift har store og raske lastvariasjoner, og det er derfor viktig at kraftverket har inntak i et magasin.

Anleggsarbeidene ble drevet i egen regi. I litteraturen i ettertid er Hakavik mest kjent for sjalusidramaet 6/9-1917. En svensk anleggsarbeider foretok to dynamittattentater som hevn for at elskerinnen hadde reist fra ham. Heldigvis ble ingen drept, men fire mennesker ble alvorlig kvestet. En anleggsbrakke ble sprengt i lufta og dynamitt ble også kastet inn i et av rommene på gården Gislerud. Selv om det ble gjennomført intens jakt på svensken ble han ikke pågrepet. Faren til Knut Gislerud, den lokale leder på Hakavik, dro ofte på fisketurer med den normalt så hyggelige svensken.

På grunn av 1. verdenskrig ble kostnadene mye høyere og byggetiden mye lengre enn man opprinnelig hadde forutsatt. Fra 20. juli 1921 til 21. januar 1922 ble det dessuten langvarige punktstreiker ved statens anlegg. Tidene var nå dårligere, og staten så gjeme at kraftanlegg for alminnelig forsyning ble forsinket. I stedet valgte fagbevegelsen 'a ramme jernbaneanlektrifiseringen ved å streike på Hakavik. Streiken endte imidlertid med et fullstendig tap for arbeiderbevegelsen.

Store overskridelser medførte drakamp mellom NSB og oss om betalingen for jernbanestrømmen. Begge lå den gang under samme departement, som besluttet at NSB skulle betale selvkost. Dette kunne være en medvirkende årsak til at NSB senere ikke var interessert i at vi skulle bygge flere jernbanekraftverk. I nyere tid har man hatt en rivende elektroteknisk utvikling. Man kan omforme en hvilken som helst strøm til en hvilken som helst annen strøm, selv om dette var et alternativ allerede den gang Hakavik ble besluttet.

Hakavik er tidstypisk og viser et trinn i en lang systemteknisk utvikling. Ser vi på selve kraftstasjonen, merker vi oss to forhold: mange aggregater og en stor bygning. Kraftstasjonen ble utvidet gradvis i takt med behovet, og man måtte ha reserve når et aggregat var ute av drift for vedlikehold. Den store bygningen skyldes at man den gang hadde innendørs koblingsanlegg. Få år etter forsto man at det ikke var risikabelt å ha koblingsanlegg utendørs.

Av dem som har besøkt Hakavik er det bred enighet om at anlegget er en liten perle blant Statkrafts forskjellige anlegg. "Liten og søt" var den treffende kommentaren til redaktøren av Fossekallen. Med denne beskrivelse vil arrangementskomiteen få ønske jubilanten, og dens "tilhengere", hjertelig til lykke med festlighetene!

Tekniske data:

- 4 x 3,5 MW
- 28 mill.m³/år
- 30 mill.m³/ magasin
- 0,69 kWh/m³/ og 20 GWh/år.
- 383 m normal netto fallhøyde og 5,3 m³/s maksimal driftsvannføring.
- Pelton-turbiner og frittliggende rørgate

Høvik, 8/4-97